

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਅੰਤਵਾਦੀ ਹਮਲਾ

ਜਾਨ ਕਲਾਵਾਹੁ ਪਾਇਲ ਕੁਝ ਗਾ ਉਨਾਤਵਾਣਾ
 ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੋ ਹਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ 'ਚ ਵਾਧਾ ਦੇਖ
 ਕੇ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ
 ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ
 ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜਿਸ
 ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ
 ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਇਸ
 ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ-ਕੱਲੁ ਉਥੋਂ
 ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ
 ਵਿਚਕਾਰ ਮੁੱਠਭੇੜ, ਕਵਾਲ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਜਾਂ
 ਕਿਸੇ ਜਵਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਕਸਰ
 ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ 'ਚ
 ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਠਿਕਾਣਿਆਂ ਤੋਂ ਸਰਗਰਮ ਅੱਤਵਾਦੀ
 ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਦੇ ਕੈਪਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ
 ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ
 ਅਪਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ
 ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ
 ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕਿਆ ਇਰਾਦਾ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ
 'ਚ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ
 'ਚ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਸਾਫ ਦਿ ਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰ
 ਦੇ ਪਹਿਲਗਾਮ ਦੇ ਬੈਸਰਾਨ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ
 ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ
 'ਚ 20 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਈ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ
 ਗਏ। ਦਰਅਸਲ, ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ
 ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੀ ਭੁਮਿਕਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
 ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅੱਤਵਾਦੀ
 ਸੰਗਠਨ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ
 ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਥੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ
 ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਨਿਰਵਿਘਨ ਬਣੀ ਰਹੇ। ਜੇਕਰ ਉਥੇ
 ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕ ਡਰ
 ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਉਥੋਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ 'ਤੇ
 ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਸੈਲਾਨੀਆਂ
 ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬਾਹਰੀ
 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਥੋਂ ਦੀ
 ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਗੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ 'ਤੇ ਵੀ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ
 ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ
 'ਚ ਅਮਰਨਾਥ ਯਾਤਰਾ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ
 ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਪਹਿਲਗਾਮ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੈ।
 ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਅਮਰਨਾਥ
 ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ
 ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੈਲਾਨੀਆਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜੇਕੇ ਸਮੇਂ
 ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਘਟਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ
 ਪਿੱਛੇ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ
 ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਬਾਹਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣਾ ਵੀ
 ਹੈ। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਟੀਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ
 ਆਸ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ
 ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦਰਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ
 ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਹੁਣ
 ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ
 ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਉਮੀਦ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਪਹਿਲਗਾਮ 'ਚ ਸੈਲਾਨੀਆਂ 'ਤੇ ਹੋਏ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲੇ
 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀ
 ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਚ ਸਰਗਰਮ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀਆਂ
 ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ
 ਸਥਤ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਇਰਤਾ
 ਭਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ
 ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ
 ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਦੌਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਾਫ਼ੀ
 ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਲੋਕਤਾਂਤਰਿਕ
 ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧੀਨ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰ
 ਦੇ ਗਠਨ, ਅੱਤਵਾਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ
 ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਕਾਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ।
 ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਠੋਸ ਅਤੇ ਸੁਚੱਜੀ
 ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਦੂਰਗਾਮੀ
 ਘਾਤਕ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।

11 1998

ਹੁ ਕਿ ਅਸਾ ਕਸਰ, ਇਲ ਵਾ ਬਿਸਾਰਾ,
ਫੇਡਿਆਂ ਜਾਂ ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ
ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਬਿਮਾਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਪਰ
ਮਲੋਤੀਆ ਤੇ ਜ਼ਿਕਰਤਾਨੀਆ ਜ਼ਿਕਰੀਆਂ

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਦਿਵਸ', 'ਵਿਸ਼ਵ ਮੁਨਦਰਾਨ ਲੱਖ, 19 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੱਧ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਲੇਰੀਆ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੰਭਾਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਯਾਤਰੀ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਰੁੜ ਦੇ 'ਕੰਮੀ ਝੱਲ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਏਸੀਆ ਵਿਸ਼ਾਕਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਦਿਵਸ', 'ਵਿਸ਼ਵ ਮੁਨਦਰਾਨ ਦਿਵਸ', 'ਵਿਸ਼ਵ ਟੀ.ਬੀ.ਡਿਵਸ', 'ਵਿਸ਼ਵ ਤੇਬਾਕਰ ਦਿਵਸ' ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰਿਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਨ।

**ਪਹਿਲਗਾਮ 'ਚ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣਾ
ਬੇਹੱਦ ਨਿੰਦਣਯੋਗ : ਜਗਾਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ**

ਨਵਾਂਸ਼ਿਹਰ/ਕਾਠਗੜ੍ਹ, 24 ਅਪੈਲ
(ਸੁਖਿਆਤ ਭਾਟੀਆ): ਰੋਪੜ ਬਲਾਚੌਰ
ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸਾਹਿਬ ਢਥੇ ਦੇ ਨੇੜੇ
ਪੁੰਜੇ ਤਾਂ ਰੋਡ 'ਤੇ ਇਕ ਅਵਾਰਾ ਸਾਨੂ

A collage of three photographs showing a group of people, including men in turbans, gathered outdoors. The top banner contains text in Gurmukhi script.

ਸੁਖਧਨ ਕਰਿਆਂ ਵਿਧਾਇਕ ਗੁਰਦੀਪ ਵਧੀ ਹੈ ਉੱਥ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬਾਬਾਬਰ ਸ਼ੁਹਲਤਾਂ ਪਹਿਲਗਾਮ 'ਚ ਬੇਕਸੂਰਾਂ ਨਾਲ ਦਰਿੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਗਹਿਰਾ ਰੋਸ : ਅਗਵਿੰਦ ਮਿੱਤਲ ਸੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, 24 ਅਪੈਲ ਰਹੀ। ਕੱਲ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ (ਬੀ.ਐਸ. ਰਾਣਾ): ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਜੰਮ ਪ੍ਰਾਣ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਜਿੱਥ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਸਮੀਕਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲਗਾਮ ਵਿੱਚ ਵਿਚ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਰਤ ਆ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਾਣੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਲਈ ਐਕਾਤੋਂਟ 'ਤੇ ਪੀ ਮੀਟਿੰਗ ਲੀਜੀ। ਇਸ ਬਟਾਲਾ, 24 ਅਪੈਲ (ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ/ਬਲਬੀਰ ਸੋਹਲ): ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਰਨਾ ਦਲ ਮੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮੁਕੀ ਬਾਬਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿਮਿਤ ਰੱਖੇ ਸੀ ਅਖਿੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰਿੰਤ ਸ੍ਰੀ ਹਿਰਮਿੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਗੀ ਜਥਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਰਾਗੀ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਵੈਰਗਮਣੀ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਪੰਤ ਵਾਤਸ਼ਾਹਾਤਾ ਵਾਰ ਨਾਨਕ

**‘ਦਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ
ਸੰਪਾਦਕ ਹਰੀ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਗਾਂਤ**

ਮੈਲਾਨੀਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ
ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਇਰਤਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਦਿੱਤਾ

2 1 2 6.3

ਪੰਕਜ ਸਵੀਟਸ ਸ਼ਾਪ 'ਤੇ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਚੱਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ, ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਮਾਹੌਲ

ਪ੍ਰਮਾਣ/ਸੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਆਪਣੇ ਮੇਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਘਰ ਆਏ। 24 ਅਪ੍ਰੈਲ (ਡਾ. ਨਹਿਰਦਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਮਾਣ) ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਲੜਾਈ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਜੀਜਾ ਪੜ੍ਹੀਤ ਸਿੰਘ ਮੈਂਡੀ ਪਿਛੇ।

ਵਲਾਂ, 24 ਮਾਲੀ (ਸੁਵਲੇ ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਡੀਟੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਣਾ ਮੱਡੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸੁਖਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੀ ਅੱਡੇ ਐਸੇ ਸੀ। ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਸਪ੍ਰਕਿਲ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਗੁਰਦੇਸ਼ਪੁਰ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਿ ਕਿਵੇਂ [ ] ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

